

דף סיכום בחינה**מזהה בחינה: 001000267057 מזהה סטודנט: 288542****שם קורס: ספרות השות**

מספר שאלה	הערה	ניקוד מירבי	ציון
1		25.00	25.00
2		25.00	18.00
3	חסרה הרחבה על החלק של נשים משיבות	25.00	22.00
4		25.00	25.00
5		25.00	

ציון בחינה סופי : 90.00**הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים**

ספרות השו"ת

משפט עברי - קורס בחירה 99-570-01

שנה"ל תשפ"ג 2022-23 סמסטר א

מועד א

ד"ר לוי יצחק קופר

הנחיות כלליות

הנמשך הבחינה: שעה וחצי (1:30).

ספרים סגורים

בחרו ארבעה נושאים (מתוך חמישה), וכתבו עליהם, תוך ציון דוגמאות מתאימות, לאור הנלמד בקורס.

מגבלה: 300 מילים לכל נושא.

כל תשובה: 25 נקודות, סה"כ 100 נקודות.

יש לכתוב בצורה **בהירה** ותמציתית, תוך הפגנת **ידע** ו**הבנה** של החומר הנלמד בקורס.

יש לציין דוגמאות של פוסקים ו/או סוגיות שעלו בשיעורים.

תוספת של מידע שלא נלמד בשיעורים – לא תוסיף, אך תגרע מהמקום המוקדש לתשובה עניינית.

תקופת הגאונים (6-11) כתקופה מעצבת -

א. עיצוב המסורת היהודית - נוסחי תפילה, אציין דוגמא המעידה על כך שתקופת הגאונים הינה תקופה מכוננת. סדר רב עמרם גאון - הוא כתב תשובות לספרד, שאלו אותו מהו סדר התפילה? אבל בתקופה זו לא היו סדרי תפילה, לכן הוא כתב ספר "סדר רב עמרם גאון" זהו הסידור הקודם בתולדות עם ישראל, רב עמרם אומר שיש לברך ביום 100 ברכות, והוא מצטט מרבנים קודמים ומתשובות קודמות שנשמרו. החידושים של רב עמרם בספר הזה הם - (1) סדר תפילות: לפי המסורת היהודית היום מתחיל בלילה, אך לפי סדר רב עמרם הוא מתחיל בתפילה שחרית. (2) חידושי תוכן: לפי המסורת כל ברכה חייבת להיות עובר למשעה, התלמוד אומר שכל יום צריך לברך את ברכת התורה, אם מברכים תורה אז יש ללמוד ישר ומיד תורה, רב עמרם שם ברכות כוהנים לאחר ברכת תורה ומציב 3 פסוקים שהוא קבע אותם. (3) הוראות הפעלה: כיצד לבצע את המצוות? בכל סידור תפילה יש רשימת הוראות הפעלה (מתי לעמוד וכו'..), המקור לזה הוא רב עמרם. הספר המתחרה לספרו של רב עמרם הינו "סידור רב סעדיה גאון" אך הוא התקבל רק אצל התימנים והאיטלקים והרמב"ם קיבל אותו.

ב. עיצוב תכני המשפט היהודי - המשך התלמוד והכרעה בשאלות .
ג. עיצוב תבניות המשפט העברי.

בתקופה זו גם היה קובץ השו"ת הכי נתפס "תשובות הגאונים הקצרות" שזכה ב 7 הדפסות ו5 מהדורות אך התברר כי זה זיוף של שלמה קבולי וזה מקביל לשולן ערוך.

בנוסף, "אגרת רב שרירא גאון" - הוא משיבת פומדיתא שבבל, האיגרה נכתבה בארמית ותורגמה לכמה שפות וזה מעיד על חשיבות החיבור, חכמי קירואן שבתוניסיה שאלו אותו מה זה משנה ותלמוד? הוא משיב כיצד נוצרה הספרות המשפטית היהודית, לכן זהו מקור מידע בלעדי להתהוות המשנה והתלמוד ולספרות המשפטית של המשפט העברי, ובעל חשיבות למחקר - (1) ההיסטוריה היהודית (2) הספרות התלמודית (3) המשפט היהודי - כדי להבין מקורות ותוקף המשפט (חלוקה לתקופות).

השפעות התקופה -

א. יצירת קהילה משפטית גלובלית

ב. העצמת הפזורות - על ידי שליחת שו"ת יש דמוקרטיזציה של ידע, וכשאתה יודע אתה יכול לענות לעצמך ולאחרים.

25

(1)

דוגמה להכרעתו של ר' יוסף משאש בהלכה וטכנולוגיה-
לאור פירסום ידיעה בעיתון כי הדלקת החנוכיה החשמלית הראשונה על ראש מגדל המים בת"א, נשאלו ועלו כמה שאלות לרב הראשי הספרדי הרב עוזיאל, הייתה שאלה אם אפשר להשתמש בנר חשמלי להדלקת נר חנוכה? אם אפשר לברך ברכת החנוכה על נר חשמלי של מישהו אחר? ועוד כמה שאלות הנוגעות למקרה. 2. דעות בתורה-א. של הרמב"ם ושולחן ערוך שאומרים שהמצווה היא נר דלוק לא משנה מי מדליק אותו, אך ר' עוזיאל אומר שהרמב"ם מדבר על זה כמצווה "סטטוס" ב. רבינו תם - המצווה היא לא שיהיה נר דלוק אלא להדליק את הנר, כלומר מצוות התנהגות ותוצאה. ר' עוזיאל מכריע כרבינו תם כי אנחנו מברכים "להדליק נר חנוכה", כלומר על מעשה ההדלקה וזה גם תקף לשבת. האם אפשר לברך על נרות חשמל במקום הדלקת נר? לא, כי הפעלת חשמל אינה הדלקה ולא יוצרים משהו חדש כי החשמל זורם בתוך החוטים ונורת ליבון אינה נר, לכן אסור להדליק נרות חשמל בחנוכה ובשבת כי אנו מברכים על הדלקת נר בשבת.
הרב שמעלקס בחנוכה אסור חשמל בשבת מותר. ר' (קוק+וולנברג)-כמו ר' עוזיאל. ר'-מילבסקי-אומר שבשבת אסור ובחנוכה מותר.

ר'-משאש-חושב שאפשר להשתמש בנר חשמל בחנוכה, לדעתו דווקא הדלקת החשמל מאירה את החדר יותר, והוא חולק עליהם ואומר שבחשמל יש אלמנט של הדלקה וכיבוי, אומר שמשך זמן ההדלקה צריך להיות חצי שעה לאחר מכן אפשר לכבות את החשמל, ולגבי התבטאות הנס הוא אומר שזה אכן מתבטא כי הנר המערבי היה מאיר חזק יותר משאר הנרות. לכן אומר שאפשר להשתמש בחשמל בחנוכה ובשבת. יש שחולקים עליו ומביעים ביקורת כי הם חוששים מחידושים בהלכה, הוא אומר שאם היה חשמל קודם כשקבעו ההלכה היו משתמשים בחשמל, ומוסיף כי באירופה לא היה שמן זית, לכן העיקר שיהיה נר מאיר וצלול יותר. לכן הוא בעד חידושים בהלכה בעתיד לפי התאמה לתכלית ופירוש ההלכה. חשוב לציין כי העם לא קיבל דעת ר' משאש, לכן העם הוא מכריע לפי התנהגותו. אנו מזכירים דעת ר' משאש למקרים חריגים כמו-הדלקת נר בבתי חולים.

18

(2)

חסרה דוגמה בנושא סוגיית הקורבנות בבית המקדש השלישי

- 1) אנו רואים נשים כממנות-** יש איש שהבטיח למישהו שכתב כרך של ספר שו"ת הספר הזה מוקדש לזכרו האיש הזה נפטר, ואז בת זוגו מסכימה לממן את הכרך לעילוי נשמת בעלה ובך רואים אישה כממנת, ספונסרית.
- 2) נשים כבעלות בתי דפוס-** אנו עדים לכמה מקרים שיש בהם נשים כבעלות בתי דפוס, אם משלהם ואם אחרי מוות של בן זוגן.
- 3) נשים כהשראה לספרים-** ספר "חות יאיר", לכאורה ניתן לומר שזהו מקום בירדן, או כינוי לשם המחבר "יאיר" כי השם שלו הוא חיים ובד"כ אם יש ילד חולה מוסיפים לו שם חיים, אך א"א להוסיף את שמו פעמיים לכן בחר בשם יאיר. אך הסיבה העיקרית הינה השם של סבתו "מרת חוה" היא אישה מלומדת, ידעה לקרוא מדרש בעברית, והייתה מספיק מלומדת לחלוק על מחברי המדרש, המחבר אומר שהוא משתמש בפירושיה בספר, ומציין שהיא כתבה תשובות אך לא נשמרו, לכן החליט לעשות עבורה דבר זיכרון.
- 4) נשים כשואלות-** יש אישה שאביה לקח אישה מאלסכנדריה, לאחר מותו אשתו רצתה לקבל כספו, הבת מתנגדת ויש ויכוח ביניה לבין אשתו, היא פונה לביה"ד בדמשק וטוענת שלפי המנהג יש לה חלק בנכסי אביה ומביאה לזה מקורות רבים. הרב פונה אליה כחכמה מירקאדה-מעין תואר מלומד שמעניק לאישה.
- 5) נשים כמשיבות-** מלכה פיוטרובסקי, כתבה ספר מהלכת בדרכה הוא כלל שאלות הלכתיות שהופנו אליה והתשובות שלה, היא נחשבת כאישה הלכה בולטת. הספר לא הוגדר מראש כשו"ת מכיוון שסוגה זו עוד לא נתפסה בקרב נשים, לכן מזוהה כספר הלכה. יש ששואלים איך קוראים לנשים חכמות שמשיבות? אשת הלכה/רבנית/רבי/מורת הלכה/מהר"ת, אך בסופו עדיין לא נכרע כינוי מתאים והשאלה חוזרת. ספר נשמת הבית-זהו ספר שהוקדש לנושאי נשים, לא כתוב במפורש שזה ספר שו"ת אלא ספר שכולל שאלות שנשאלו ליועצות הלכה, יש 5 רבנים שאישרו אותו, זוהי מעין אסטרטגיה משפטית כדי לזכות בדין, יש רב אחר שמשך הסכמתו לאחר שנה מהפצת הספר כנראה קיבל ביקורות, כלומר יש צורך ל"הסכמה" מגברים לספרי נשיםז"א **שלכל אישה יש שם, נכון שחלקן בספרות השו"ת קטן אך הן משפיעות.**

22

(3)

**חסרה הרחבה על
החלק של נשים
משיבות**

שלב א'- כולה שאלה הלכתית אצל השואל, היא מנוסחת על ידיו, והוא מפנה אותה לנשאל (לרוב-רב), הנשאל מנסח תשובה ומחזיר תשובה לשואל. המיוחד בספרות השו"ת הוא שהשואלים מתניעים התהליך וקובעים סדר היום ההלכתי של הרב, אך אין להם בלעדיות מוחלטת על התהליך מכיוון שהנשאל יכול לשמש בתור שואל לעצמו, להתעלם מהשאלה, בוחר אם לשמור התשובה או לא, לאחר מכן הנשאל או אחרים מחליטים אם להדפיס התשובה.

שלב ב'- איסוף לקראת פרסום, יש העתקים שנשמרים בידי השואל, זאת אומרת שהמשיב כתב העתק של התשובה לפני ששלח אותה חזרה לשואל והוא מבין שעשה משהו בעל ערך. לפעמים מוצאים בקובץ שו"ת משפט שכתוב בו שבמידה ויש למישהו תשובה של המשיב שישלח להם והם יוסיפו אותה להדפסה הבאה (בעידן המודרני זה יותר פשוט וקל לשמור עותק או לאסוף תשובות).

שלב ג'- הכנת כתב לדפוס. העריכה תהיה ביד המשיב או מישהו מטעמו (מדובר בתיקון טעויות הקלדה, צנזורה פנימית או חיצונית, ניפוי, מטה דאטה- מידע על אודות המידע כגון: שמות הפונים, המקומות וכדו').

מימון- וזה דרך תרומות, הקדשות, מימון עצמי, פרענומראנטן- pre-subscribe, כלומר משלמי דמי קדימה שהוא מימון המונים, הגורם שרצה להדפיס את הספר שואל האנשים מי רוצה לקנות את הספר מראש והם משלמים לפני ההדפסה ויש רשימה שכתוב מה את שמותיהם.

לאחר מכן, הדפסה, הגהה (לאחר ההדפסה), ולבסוף כריכה.

שלב ד'- הפצה, חלוקה (שיגור לפרענומראנטן/ חלוקה לספריות), מכירה, שיווק (בעידן המודרני), הנגשה והכנסה למאגרים ממוחשבים גם בעידן הזה.

ספרי השו"ת כוללים גם- פרהטקסט שזה כל דבר בספר מלבד גוף הטקסט, יש חוקר צרפתי שמחלק אותו לשתי סוגיות: (1) פרטקסט (2) אפיטקסט, לדעתו זה ממסגר או מעצב את חווית הקורא ומשפיע על הקריאה שלו והתפיסה של הספר. פרטיקסט כולל- כותרת, שם המחבר, ציור השער, הקדמה וכו'...

אפיטקסט- זה מחוץ לספר, כמו: ראיונות עם הכותב, פרסומות, פשקווילים וחרמות וכו'.. ניתן להסיק כי הכוח העולם המשפט הוא לא רק ביד אחת, אלא יש המון גורמים המעצבים העולם הזה כמו (העם, השואלים, וכל מיני מעורבים בתהליך).

תשובה יפה

